

TEĀTRIS | RECENZĪJA

KĀ RŪDĪJĀS SKELETS

Leļļu teātra iestudējumā **Pinokio** darbība notiek skeletu pasaulē, kurā par labu uzvedību var pārvērsties par istu cilvēku. **Teksts Atis Rozentāls**

Milzīgs valis, kas videoprojeksijā grafciozi kustina asti, ir pirmais, ko ierauga skatītāji, ienākuši Leļļu teātra zālē. Atveroties priekšskaram, no vaļa pāri paliek skelets, kura vidū kūņojas divi citi skeleti – Pinokio un viņa tēvs Džepeto. Tad vēstījums pārmetas uz stāsta sākumu, vēlāk atgriežas vaļa vēderā un nonāk līdz laimīgajām beigām.

Karlo Kollodi pasaku skatuvei adaptējis Lī Hols – britu dramaturgs un scenārists, kura lugas *Vakariņas ar Elvīsu* iestudējums Dāiles teātri Jana Villema van den Bosa režijā klusi nozuda no skatuves, nepiedzīvojot īpaši garu un laimīgu skatuves mūžu. Tagad režisors, pirmo reizi strādādam Leļļu teātrī, dramaturga veikumam pievēršas atkārtoti. Režisora pievienotā vērtība šim darbam ir visai radikālais darbības pārceļums skeletu pasaulē. Tā nav nekāda aizkapa valstība, turklāt skeletam piemīt gluži cilvēciskas iezīmes – viņam gribas ēst, salst un sāp. Vienlaikus skeletam nekas nenotiek, kad viņu pakār aiz kakla cilpā, – viņš spēj ne vien runāt, bet pat dziedāt. Spēles ar nāvi un kapīpiem izradē notiek nemīlīgi – brīnumu lauks, kurā Pinokio aprok monetās, cerēdams, ka izaugs brīnumu koks, ir kapšētā, meitene ar zilajiem matiem it kā ir mirusi, bet tomēr nav, un pēc paša Pinokio dvēseles atslāj nāve putna skeleta izskatā ar milzīgu knābi, bet paliek tukša un aiziet, igni purpinot, ka jāsākas bezdarbniekos.

VILNĀJUMU UN BRIESMU NETRŪKST

Kollodi pasaka ir visnotaļ skarba pati par sevi, pat ja tai nepiešķir makabrus vaibstus ar skeletiem, galvaskausiem un dziedošiem zobiem. Izrādes veidotāji vairākkārt ir uzsvēruši, ka Pinokio ir stāsts par pieaugšanu. Tā tas arī ir, tikai akcenti izradē pārbīdās. Kollodi raksta par koka puisēnu, kurš pierāda, ka var būt īsts zēns, un par tādu arī kļūst cilvēku pasaulē – tāpat citādas, iziedams iniciācijas procesu, iekļaujas sabiedrībā. Jana Villema van den Bosa stāsts ir par skeletu starp skeletiem, kurš kļūst par dzīvu cilvēku, kamēr visi pārējie joprojām ir skeleti. Tādējādi viņš neiekļaujas esošajā vidē, bet gluži otrādi – izkļūst no tās. Kas notiek tālāk, izrāde neizēm, jo skeleta pārtapšana par zēnu ir laimīgās beigas. Tēvs tā arī paliek skelets.

No vēstījuma viedokļa Kollodi pasaka joprojām ir aktuāla un mūsdienīga. Jaunam cilvēkam, kurš sper pirmos soļus pasaulē, nūdien nevajadzētu iedvest, ka visi ir gatavi sadoties rokas, lai viņam palīdzētu. Vilnājumam un briesmu netrūkst, to skaitis tikai aug, un mazajam skatītājam ir vērtīgi apzināties, ka piesardzība nenāk par ļaunu un uzticeties pirmajam pretimnācējam nevajag. Uzvedums piedāvā veselu rindu pamācību – sākot no tā, ka rūg-

■ Lielākā daļa izrādes Pinokio varoņu ir skeleti, taču dažiem no tiem ir individuālas iezīmes - piemēram, Meitene ar zilajiem matiem ir feja, un viņas mati nūdien ir zili. Foto - Vadims Straume

REŽISORU VAIRĀK INTERESĒ FORMA - SPĒLĒŠANĀS AR KAULIEM

tas zāles dzert ir pareizi, un beidzot ar to, ka smēķēt nav labi un nemīlīgas izklaides cilvēku padara par ēzeli. Faktiski cilvēks no nepatīkšanām nav pasargāts ne tad, kad rikojas nepareizi (aiziet uz teātri, nevis skolu), ne tad, kad dara, kā visi viņu mudina, un iet uz skolu, kur klasesbiedri ir nejauki un skolotājs vēl nejaukāks. Cita lieta, vai Kollodi vēstījumu neaizēno kas

cits. Manuprāt, Jana Villema van den Bosa izradē režisoru vairāk interesē tieši forma – spēlēšanās ar kauliem.

MAZĀS SKATĪTĀJS IR NOGURIS

Radošās brigādes darbu – sagatavot izrādi paralēli abās trupās – var tikai uzslavēt. Mākslinieks Reinis Pētersons izveidojis teju melnbaltu, askētisku vidi, veiksmīgi izmantojot videoprojeksijas. Izradē darbojas viens dzīvs aktieris – Pinokio, kura triko apzīmēts ar skeleta kauliem. Pārējās ir dažādas lelles – gan viena, gan divu aktieru vadāmas, gan marionetes. Ir tēli pilnā augumā, un ir tādi, kam iezīmēta tikai kāda detaļa vai kermeņa daļa, piemēram, teātra iekšā saucējam un skolotājam redzama tikai roka. Trīs tēli, kam ir kāds sakars ar varu pār citiem, ir samērā milzīgi. Veiksmīgs ir horeogrāfes Ingas Raudingas darbs. Raimonda Tigula optimistiskā mūzika līdzsvaru kapeņu stāstiņu estētiku, tā ir viegli uztverama, un, kā liecina novērojumi, bērni zālē uzreiz dungo līdzī.

Svētdien pirmizrāde bija abām Leļļu teātra trupām, tāpēc uzprasās salīdzinājums. Vismaz pašlaik rodas iespaids, ka krievu trupa ar izrādes ideju ir aizrāvusies vairāk, tās darbs ir vairāk apaudzēts ar pašu izdomātām nianšiem, īpaši tas sakāms par Rodiona Kuzmina darbu titullomā. Aktieris darbojas tā, ka kļūst skaids – vislielākais, kas piemēklē Pinokio, rodas no viņa zinātkāres un nevaldāmā temperamenta. Tādējādi Pinokio kļūst par izrādes centru, kuram gribas ar atzautību sekot līdzī. Edgars Kaufelds latviešu trupā ir rātāks, viņa Pinokio nebūt neprotestē, ka galvā jāliek jocīgā cepurīte, un šis skeletis drīzāk nevis pats aizrautīgi metas notikumos, bet ļaujās pierunāties. Nelielās atšķirības nianšes liecina, ka aktieriem bi-

jusi zināma improvizācijas brīvība. Tas izrādās, piemēram, jokos, kas adresēti pieaugušo publikai. – tā Džepeto, atgriezdamies mājās, sasveicinās ar krēslu, galdu un gleznu pie sienas. Krievu trupā tā ir Edwarda Munka *Klīdziena* reprodukcija, latviešu trupā – *Mona Liza*.

Uzvedumu iegādā režisora nespēja atteikties no visiem atradumiem, kas tapuši iestudēšanas procesā. Izradē ir gara – vismaz pirmizrādes iestiepās ilgāk par mājaslapā norādītajām divām stundām un desmit minūtēm. Sākuma daļu noteikti varētu koncentrēt īsāk, jo tajā dominē režisora priecāšanās par to, kādos dažādos veidos aktieri var dejoj ar kauliem. Uz beigām notikumi sāk ritēt steidzīgāk un spraigāk, bet mazais skatītājs ap to laiku jau ir noguris. Tomēr režisoram vajadzēja būt prasīgākam pret sevi, attīrot izrādi no liekā, lai nezaudētu kontroli pār to, koncentrētos nevis uz detaļām, bet sīzeta līniju un mērtiecīgāk strukturētu darbību. Nepamet sajūta, ka skeletu stāsts nomāc Kollodi darba ideju, nepalīdz tam, bet drīzāk traucē.

Leļļu teātra vadība, dodot zaļo gaismu šādam iestudējumam, nenoliedzami riskē. Pieaugušie, kuri pieņem lēmumu par bērnu vešanu uz izrādi, labprātāk izvēlas pārbaudītas vērtības. Ne visi skatītāji atgriežas zālē uz *Pinokio* otro celienu, un viņi droši vien pozitīvu savu paziņu lēmumu par izrādes apmeklējumu nesemēs. Tomēr teātra virziens – tiekties uz formas un ideju daudzveidību – ir apsvēicams, pat ja rezultāts šoreiz ir pretrunīgs. ■

PINOKIO

Leļļu teātri 20.III plkst. 11, 9.IV plkst. 15
Billetes *Bīlešu paradīzes* tiklā EUR 6–12,50

10. MARTS, 2016

12